Manaxhimi i Përgjithshëm Bankar dhe Krizat Bankare

Dr. Elvin MEKA

8

Manaxhimi bankar

Manaxhimi i aktivitetit bankar bazohet në manaxhimin e rreziqeve dhe mundësive për sigurimin e kthimeve optimale nga ky aktivitet.

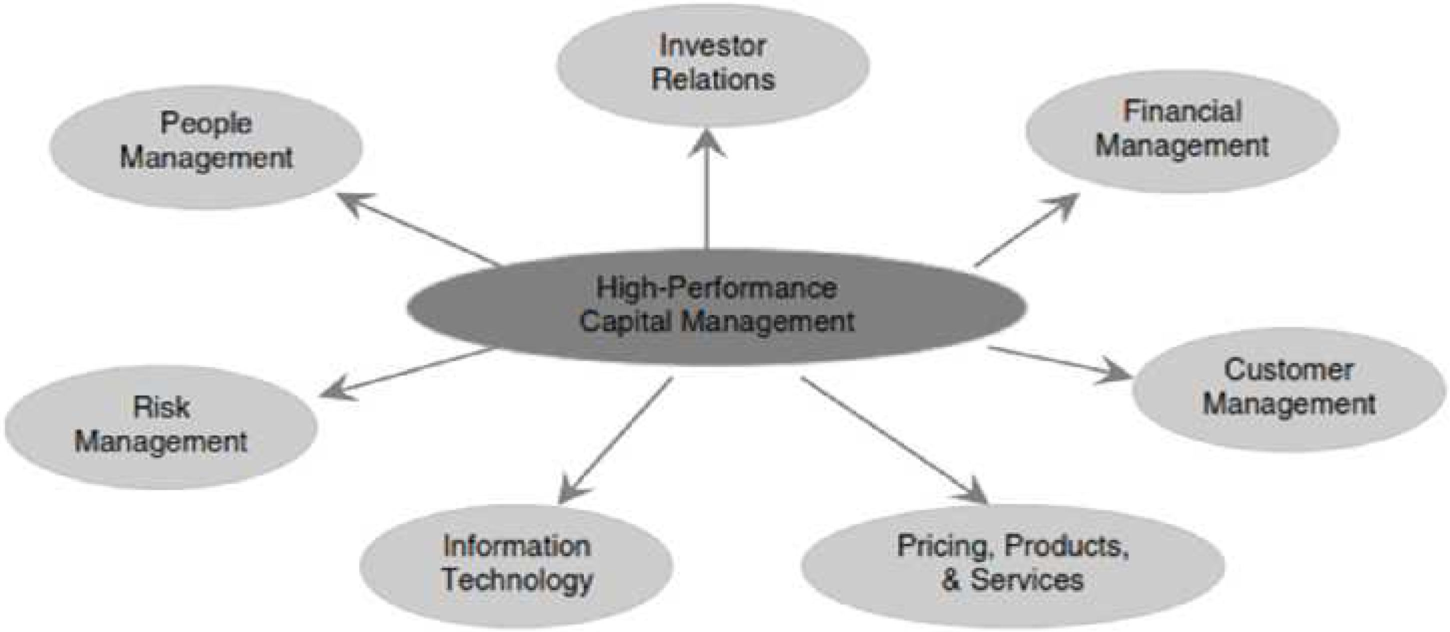

Manaxhimi bankar

Manaxhimi bankar ndahet në tre lloje:

1. **Manaxhimi i përditshëm,**
2. **Manaxhimi i situatave të krizave,**
3. **Planifikimi strategjik.**

Manaxhimi bankar

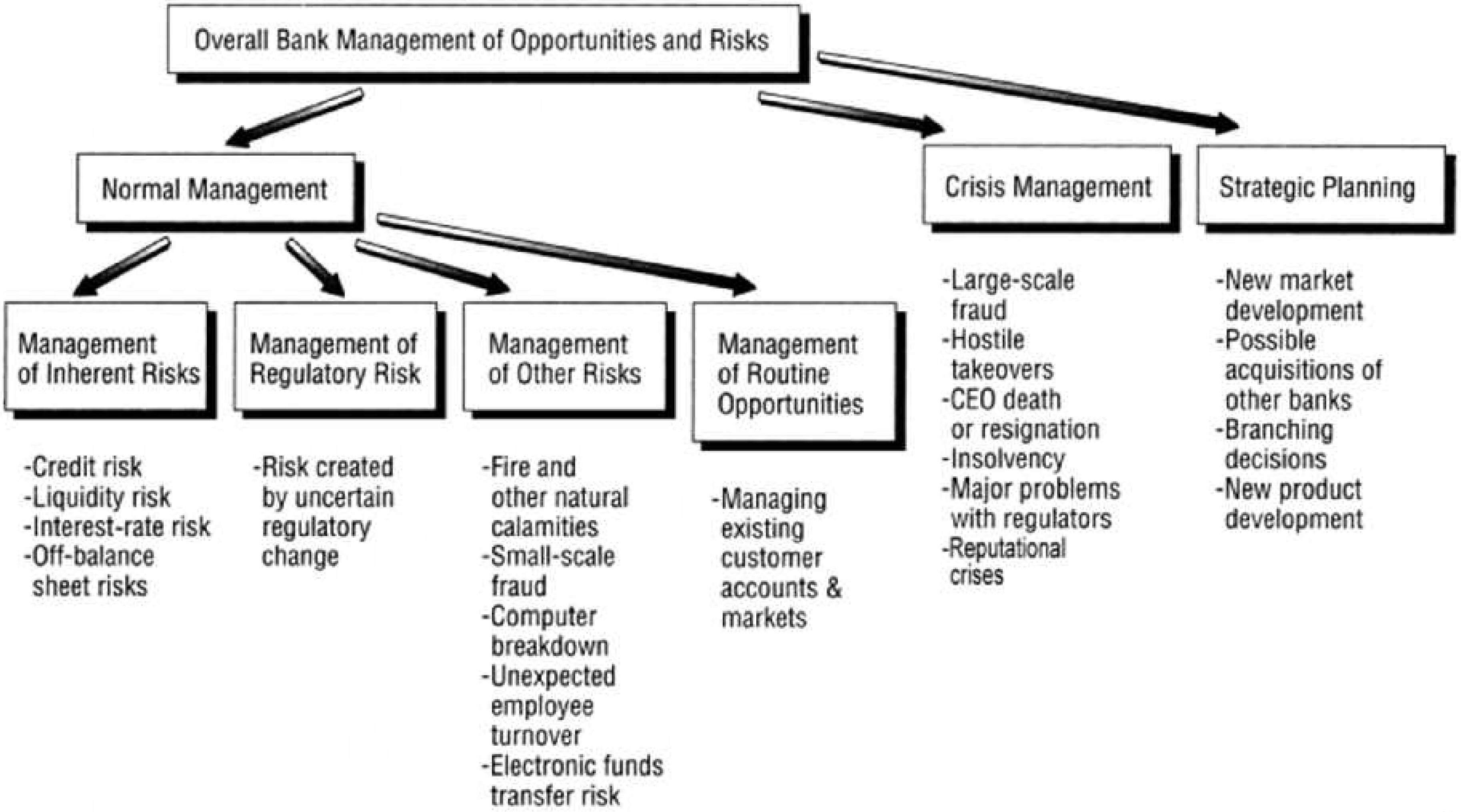

Manaxhimi bankar

1. ***Manaxhimi i përditshëm:***

   Konsiston në monitorimin dhe manaxhimin e përditshëm të rreziqeve dhe aktivitetit operacional të bankës.

2. **Manaxhimi i situatave të krizave,**

3. **Planifikimi strategjik**

Manaxhimi bankar

1. Manaxhimi i përditshëm,

2. ***Manaxhimi i situatave të krizave:***

   Konsiston në manaxhimin e rreziqeve që lidhen me probleme të ndryshme të natyrës së biznesit, njerëzore, teknike, rregullatore dhe konkurrencës në treg.

3. Planifikimi strategjik

Manaxhimi bankar

2. Manaxhimi i situatave të krizave:

- *huatë e këqija,*
- *mashtrimet,*
- *blerjet armiqësore (hostile takeovers),*
- *zëvendësimi i papritur i drejtueve të lartë,*
- *problemet me entet rregullatore,*
- *problemet me imazhin.*

Manaxhimi bankar

2. Manaxhimi i situatave të krizave:

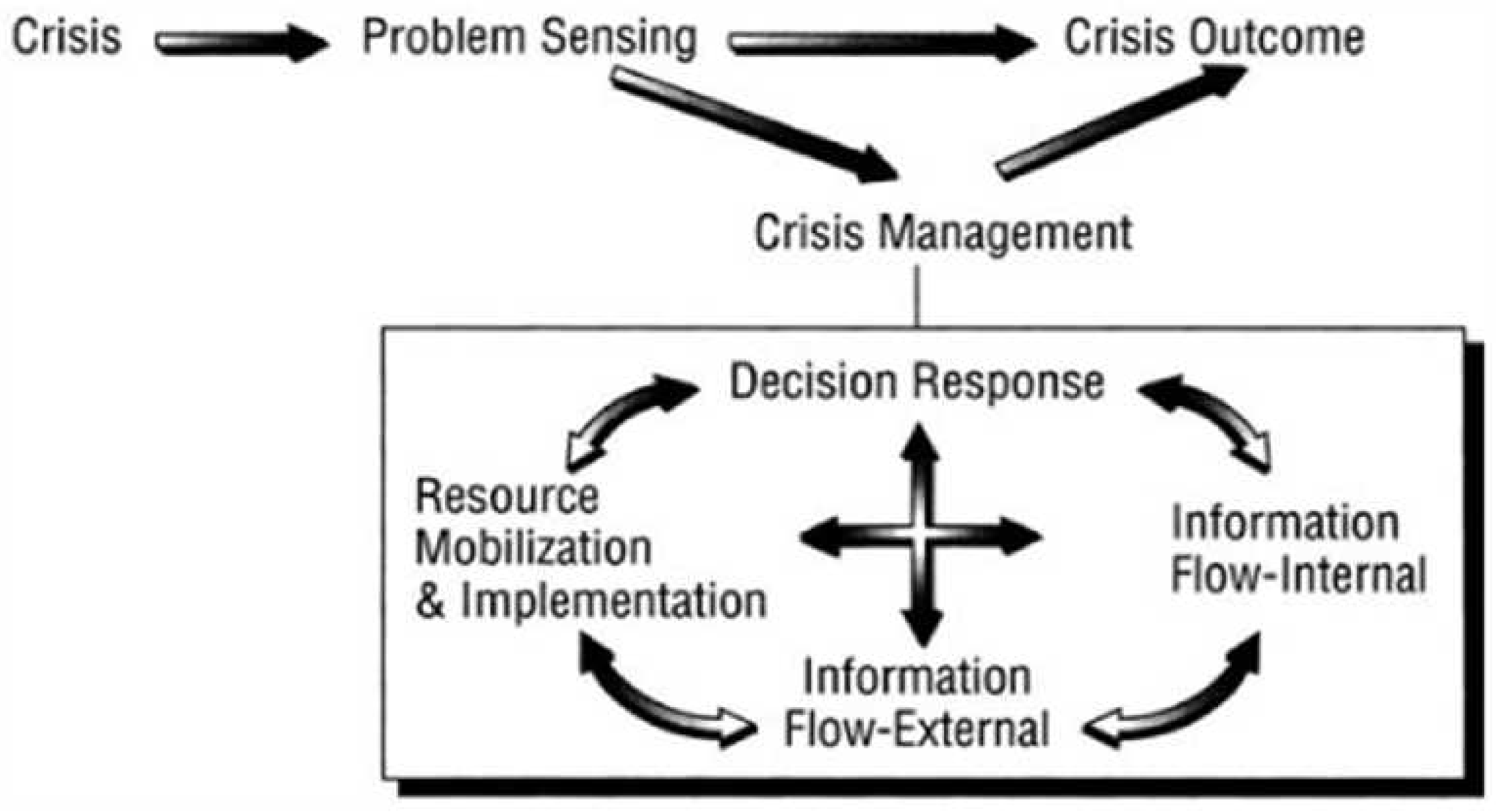

Manaxhimi bankar

1. Manaxhimi i përditshëm,

2. Manaxhimi i situatave të krizave,

3. ***Planifikimi strategjik:***

   Konsiston në gjetjen, shfrytëzimin dhe krijimin e tregjeve dhe produkteve të reja me synim përballimin e konkurrencës gjithnjë në rritje.

Manaxhimi bankar

3. Planifikimi strategjik:

- novacioni,
- nxjerjes së kostos për njësi produkti/shërbimi,
- manaxhimi i rreziqeve në alternativat strategjike,
- manaxhimi i burimeve njerëzore,
- marketingu,
- manaxhimi i blerjeve (acquisitions),
- planifikimi,
- strukturimi organizativ.

Krizat bankare

Falimentimi bankar:

Nënkupton rastin kur një bankë:

- **likuidohet,**
- **shkrihet apo blihet nga një bankë tjetër,**

nën mbikëqyrjen/presionin e qeverisë apo enteve rregullatore, ose me mbështetjen financiare të shtetit.

Krizat bankare

Trajtimi i falimentimit bankar nga rregullatorët:

1. **Banka vendoset në kujdestari dhe likuidohet.** ***Depozituesit shlyhen nga skema e sigurimit dhe mjetet e bankës shiten.***
2. **Banka e falimentuar shkrihet me një bankë të shëndetshme.** ***Kësaj të fundit i ofrohen aktivet cilësore të së parës dhe ato me probleme i kalojnë një agjencie tjetër për ndjekje.***
3. **Ndërhyrje e qeverisë, nga mbështetja me fonde, garanci ose shtetëzim.**

Krizat bankare

Trajtimi i falimentimit bankar – katalizatorët:

1. **Asimetria e informacionit.**
2. **Problemi agjenci - agjent.**
3. **Dëmi moral.**

Krizat bankare

Trajtimi i falimentimit bankar – katalizatorët:

1. ***Asimetria e informacionit:***

   Drejtuesit, pronarët, investuesit dhe klientët e bankës dhe entet rregullatore kanë informacione të ndryshme mbi shëndetin financiar të bankës (*drejtuesit janë në zotërim të informacionit më të madh dhe cilësor*).

1. **Problemi agjenci - agjent.**

2. **Dëmi moral.**

Krizat bankare

Trajtimi i falimentimit bankar – katalizatorët:

1. Asimetria e informacionit.

2. ***Problemi agjenci – agjent:***

   Drejtuesit shpesh veprojnë në favor të interesave të tyre dhe jo të aksionerëve.

3. Dëmi moral.

Krizat bankare

Trajtimi i falimentimit bankar – katalizatorët:

1. **Asimetria e informacionit.**
2. **Problemi agjenci - agjent.**
3. ***Dëmi moral:***

   Depozituesit e vegjël dhe të painformuar shpesh mbrohen nga skema të sigurimit të depozitave, që i shtyn këta të fundit të mos jenë vigjilentë për cilësinë e bankës dhe bankat të marrin përsipër rreziqe të mëdha.

Krizat bankare

Shkaqet e falimentimit bankar :

1. **Cilësia e dobët e manaxhimit të aktiveve,**
2. **Problemet manaxheriale të bankës,**
3. **Mashtrimet,**
4. **Roli i enteve rregullatore,**
5. **Parimi "*Too Big to Fail*",**
6. **Efekti "*Clustering*",**
7. **Faktorë të ndryshëm.**

Krizat bankare

Shkaqet e falimentimit bankar

1. **Cilësia e dobët e manaxhimit të aktiveve:**

Shkaktohen nga cilësia e dobët e huave, kryesisht si rrjedhojë e ekspozimeve të larta në një ose më shumë sektorë, ose nga fshehja e këtyre ekspozimeve.

Gjithashtu, kjo mund të shkaktohet dhe nga cilësia e dobët e kolateralit, ose mosvlerësimi i saktë i tij.

Krizat bankare

Shkaqet e falimentimit bankar

2. **Problemet manaxheriale të bankës:**

Problem i hasur në pothuaj çdo faliment apo krizë bankare.

Këto probleme mund të lidhen dhe me konflikte interesi të drejtuesve të lartë të bankës, ose me paaftësinë e stafit drejtues të bankës për të kapur në kohë dhe reaguar ndaj sinjaleve mbi problemet e bankës.

Vetë organizimi i bankës mund të lejojë hapësira për shkelje dhe probleme serioze.

Krizat bankare

Shkaqet e falimentimit bankar

3. Mashtrimet:

Zakonisht identifikohen me manaxhimin e dobët të bankave.

4. Parimi "*Too Big to Fail*":

Ky parim zbatohet thuajse në çdo vend (veçanërisht në Japoni dhe Francë).

Mund të përdoren metoda të ndryshme për shpëtimin e bankave në rrezik.

Krizat bankare

Shkaqet e falimentimit bankar

5. **Roli i enteve rregullatore:**

Rregullatorët ose audiorët lejojnë me vetëdije shkeljen e rregullave të vendosura. Gjithashtu, në jo pak raste rregullatorët injorojnë sinjalet që vijnë nga tregu apo grupe të ndryshme interesi.

Rregullatorët mund të jenë konfuzë dhe të paqartë për përgjegjësitë që kanë.

Auditorët e jashtëm në jo pak raste janë përgjegjës për moevidentimin e problemeve, në bashkëpunim me bankën që kontrollojnë.

Krizat bankare

Shkaqet e falimentimit bankar

6. Efekti "*Clustering*":

Nënkupton që krizat apo efektet e krizave bankare përqendrohen në një interval të caktuar kohe dhe jo të shtrira në kohë.

Një nga arsyet e këtij efekti mendohet të jetë ndërhyrja apo masat e papërshtatshme nga shteti apo rregullatorët, për evitimin e krizave bankare.

Gjithashtu, në këtë efekt mund të ndikojnë dhe faktorët e ndryshëm makroekonomikë.

Krizat bankare

Shkaqet e falimentimit bankar

7. **Faktorët e ndryshëm:**

- **Struktura e pronësisë së enteve depozituese (psh: në SHBA kalimi S&L nga struktura "mutual" në shoqëri aksionere),**
- **Struktura e sistemit bankar dhe shkalla e derregullimit apo e liberalizmit financiar,**
- **Ekzistenca e skemave të sigurimit të depozitave (dëmi moral),**
- **Hyrja e institucioneve të ndryshme bankare apo depozituese në segmente të reja tregu (ku kanë pak eksperiencë).**

Krizat bankare

Modelet e shmangies dhe zgjidhjes së krizave

1. **Ofrimi i skemave të sigurimit të depozitave:**
   - **Deri në një shumë të caktuar,**
   - **Mbulim i plotë i detyrimeve (blanket),**
   - **Bashkësigurimi (co-insurance),**
2. **Aplikimi i parimit "Huadhënësi i Shpresës së Fundit nga banka qendrore (Lender of Last Resort- LLR),**
3. **Mbështetja financiare nga shteti/enti rregullator ("lifeboat") dhe shkrirjet me bankat e tjera të shëndetshme.**
4. **Shtetëzimi.**

Krizat financiare

Kriza e Azisë Juglindore 1997-99

Filloi në Tajlandë për t'u përhapur në Korenë e Jugut, Indonezi, Malajzi dhe vende të tjera aziatike.

Faktorët që kushtëzuan krizën:

1. **Industrialë, të tregtisë, dhe regjimit të kursit të këmbimit,**

2. **Sektori financiar.**

Krizat financiare

Kriza e Azisë Juglindore 1997-99

Faktorët që kushtëzuan krizën:

- Varësi shumë e madhe e ekonomisë nga eksportet,
- Ekspozimi shumë i lartë ndaj huave të huaja bankare dhe penetrim masiv i kapitalit të huaj,
- Ekzistenca e një regjimi fiks kursi këmbimi dhe mosreagimi në kohë (dhe më vonë i gabuar) i autoriteteve për evitimin e krizës,
- Gabimi strategjik i moskonsiderimit të konkurrencës për fonde e investime nga Kina (me fuqi të lirë punëtore).

Krizat financiare

Kriza e Azisë Juglindore 1997-99

Faktorët që kushtëzuan krizën:

- **Përdorimi i jashtëzakonshëm i levës financiare nga korporatat dhe lidhja e tyre e fuqishme me politikën,**
- **Industrializimi me çdo kusht dhe promovimi i konglomerateve shtetërorë si aktorë globalë ekonomikë, pavarësisht nga parimet e «corporate governanace»,**
- **Kontroll i fortë mbi normat e ulta të kredive dhe financimeve të lira.**

Krizat financiare

Kriza e Azisë Juglindore 1997-99

Faktorët që kushtëzuan krizën:

- **Ekonomi të dominuara nga sektori bankar dhe me tregje të pazhvilluara paraje,**
- **Zgjerimi i shpejtë i huadhënies dhe shtrirje e saj në sektorin e ndërtimit dhe pasurive të paluajtshme,**
- **Huadhënie e tepruar në të gjithë sektorët industrialë, duke krijuar kapacitete të tepërta,**

Krizat financiare

Kriza e Azisë Juglindore 1997-99

Faktorët që kushtëzuan krizën:

- **Mbështeteja 80-100% e kredive në kolaterale me tituj pronësie,**
- **Huamarrja ishte kryesisht afatshkurtër: 2/3 e huave ishin me afat më pak se 1 vit dhe në valutë të huaj (65% në US$ dhe 40% në JPY).**
- **Mospërdorim të derivateve për mbulimin e rrezikut të kursit të këmbimit (jepej hua në monedhë vendase dhe merrej hua nga jashtë në valutë të huaj pa “hedging”).**

Krizat financiare

Kriza e Azisë Juglindore 1997-99

Faktorët që kushtëzuan krizën:

- **Mungesa e përdorimit të metodave moderne të manaxhimit të rrezikut dhe stafit ekspert,**
- **Rritja e shpejtë e portofolit të kredive të këqija,**
- **Përdorimi i metodës "*evergreening*", dmth akordimi i një huaje të re një klienti të keq, për të paguar huanë e vjetër,**
- **Ekspozimi i tepërt i bankave në sektorë të veçantë.**

Krizat financiare

Kriza Amerikane 2008

Faktorët që kushtëzuan krizën:

- **Një periudhë e gjatë bumi ekonomik, pas flluskës së "dotcom" në 2001-2002, që inkurajoi marrjen e rreziqeve të reja nga i gjithë sistemi bankar,**
- **Bumi ekonomik mori formën e çmimeve gjithnjë në rritje të shtëpive, që rriti stokn e kredive për strehim në nivele të paprecedentë.**
- **Rritja e disbalancave makroekonomike në formën e suficiteve tregtare të tregjeve të reja, si dhe një shpërthim global në vlerën e aktiveve financiare.**

Krizat financiare

Kriza Amerikane 2008

Faktorët që kushtëzuan krizën:

- **Rritja e përdorimit të Levës Financiare, jo vetëm në sektorin bankar por dhe atë jonbankar (shadow banking): SIV, shoqëritë financiare dhe të sigurimeve, fondet e mbulimit.**
- **Përdorimi dhe emetimi i instrumenteve financiare komplekse, zakonisht i bazuar në produktet derivative dhe shpesh mbi pasuri të paluajtshme, që ofronin kthime të larta dhe klasifikimi i tyre si aktive financiare cilësore (AAA),**

Krizat financiare

Kriza Amerikane 2008

Faktorët që kushtëzuan krizën:

- **Përdorimi i metodës kontabël "mark-to-market" për vlerësimin e aktiveve me rrezik,**
- **Një valë masive globale e uljes së përdorimit të levës financiare nga institucionet dhe investitorët individualë, që shiten se çfarë mundën për të përmbushur objektivin e tyre apo për t'i shpëtuar rrezikut të rënies së vlerës së investimeve të tyre.**

Krizat financiare

Kriza Amerikane 2008

Faktorët që kushtëzuan krizën:

- **Përdorimi masiv i huave hipotekore për klientë jocilësorë (subprime) si bazamenti për produktet financiare të strukturuara, duke e transferuar rrezikun e tyre tek institucionet jobanka dhe në tregjet e kapitaleve.**
- **Një pjesë e këtyre huave u krijuan dhe nga institucionet jobanka (mortgage brokers), duke anashkaluar procesin e analizës së kredisë.**

Krizat financiare

Kriza Amerikane 2008

Faktorët që kushtëzuan krizën:

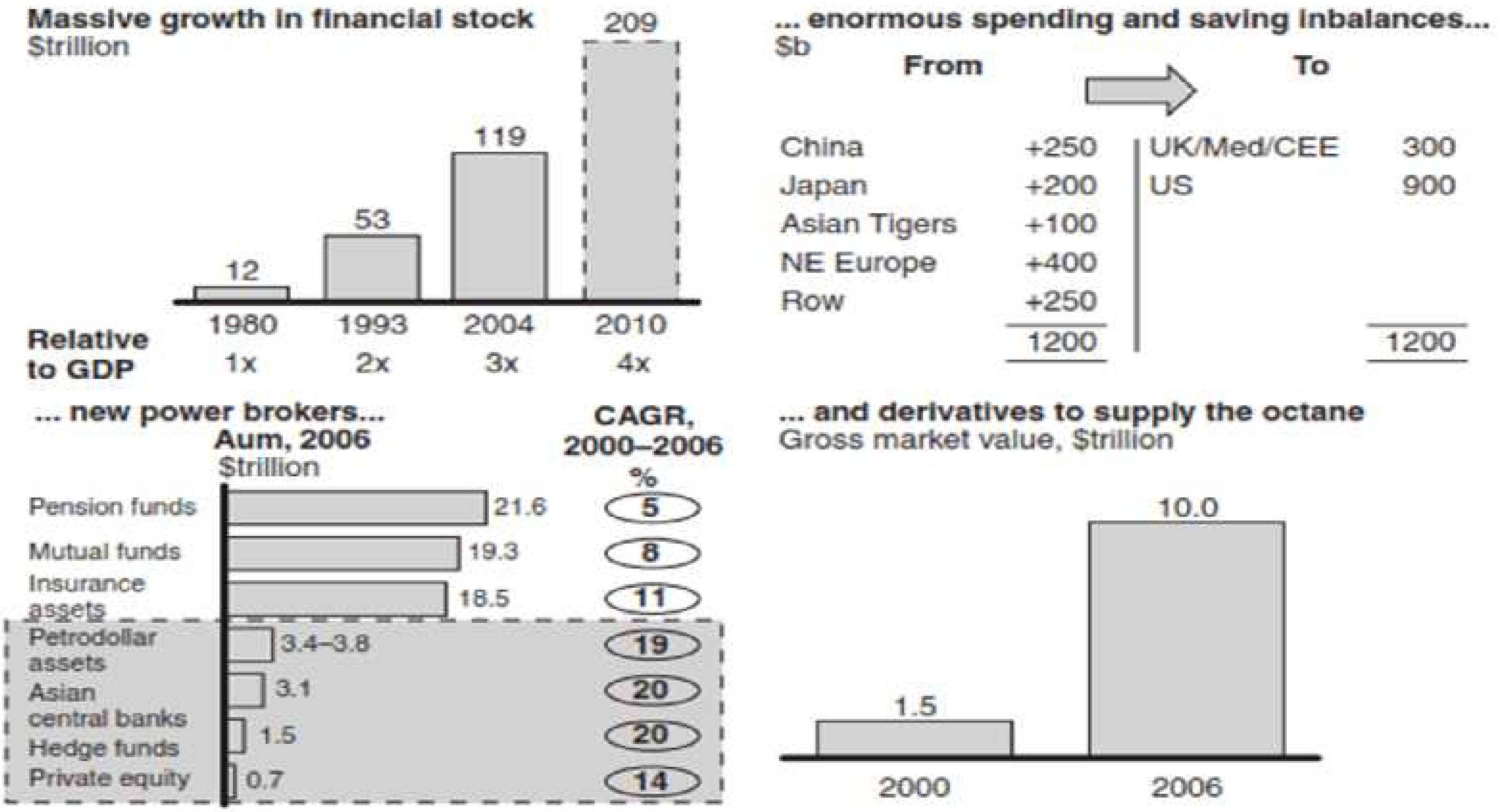

Krizat financiare

Kriza Amerikane 2008

Faktorët që kushtëzuan krizën:

- **Përdorimi masiv i huave hipotekore për klientë jocilësorë (subprime) si bazamenti për produktet financiare të strukturuara, duke e transferuar rrezikun e tyre tek institucionet jobanka dhe në tregjet e kapitaleve.**
- **Një pjesë e këtyre huave u krijuan dhe nga institucionet jobanka (mortgage brokers), duke anashkaluar procesin e analizës së kredisë.**

Krizat financiare

Kriza Amerikane 2008

Faktorët që kushtëzuan krizën:

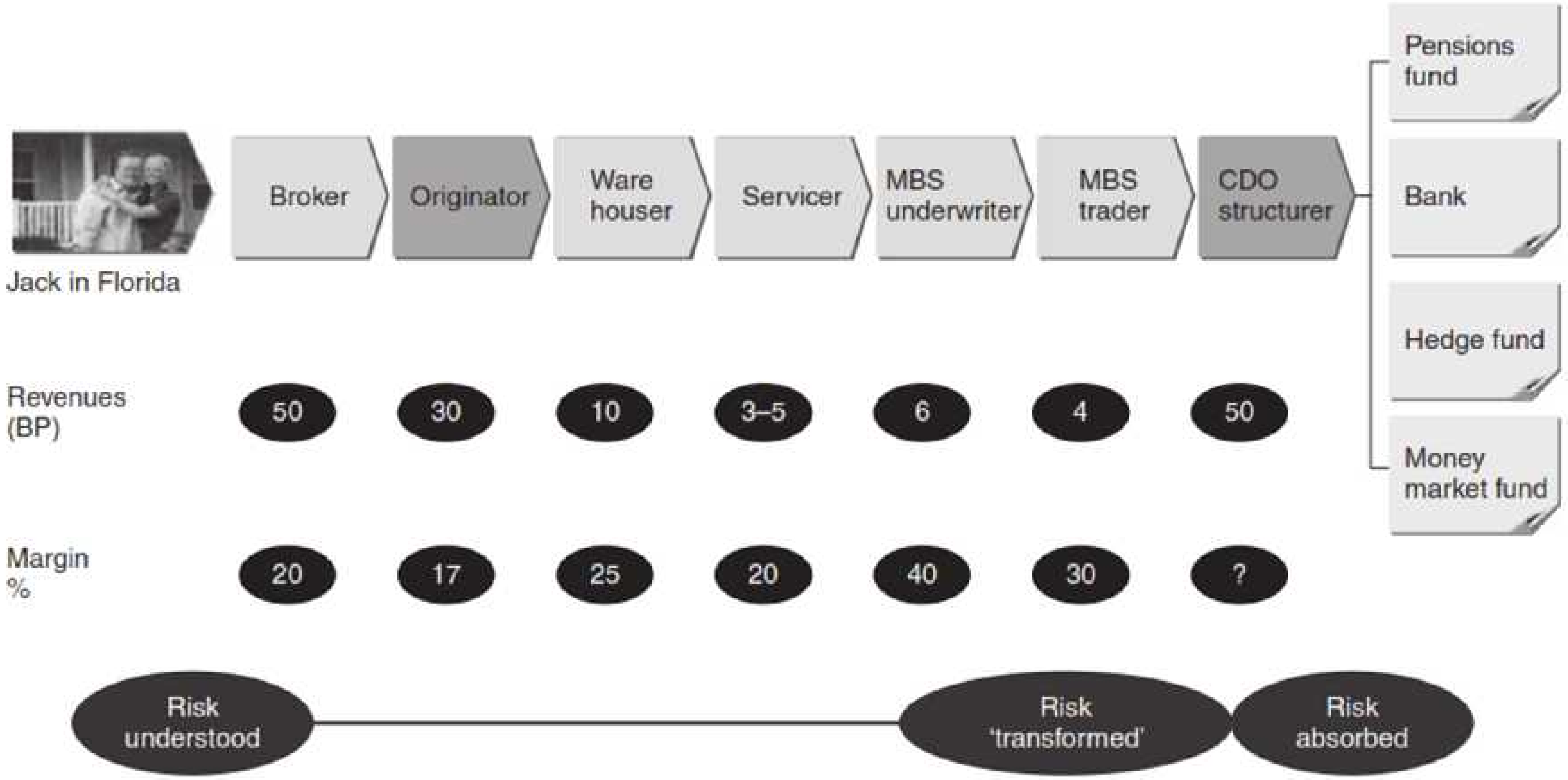

Krizat financiare

Kriza Amerikane 2008

Faktorët që kushtëzuan krizën:

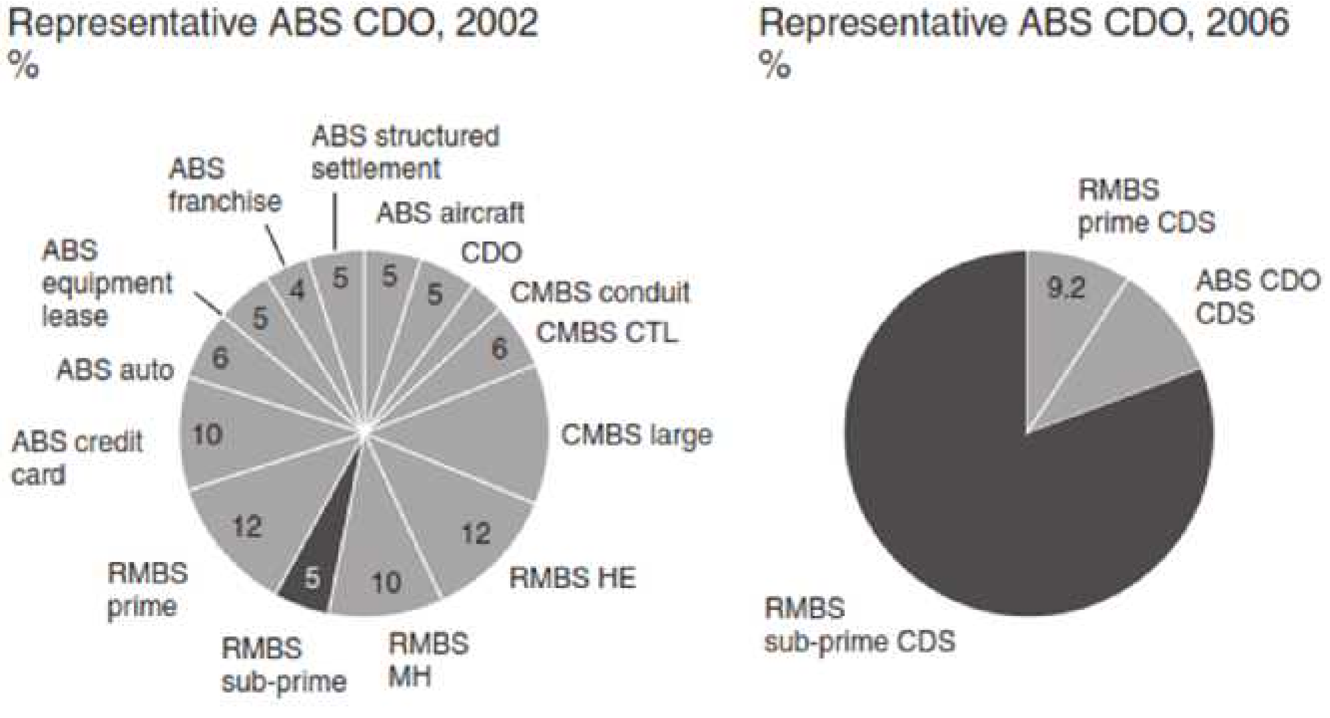

Note. ABS – asset-backed securities; CDO – collateralized debt obligation, CMBS – commercial mortgage-backed securities; CTL – credit tenant lease; HE – home equity; MH – manufactured housing; RMBS – residential mortgage-backed securities; CDS – credit default swap.

Krizat financiare

Kriza Amerikane 2008

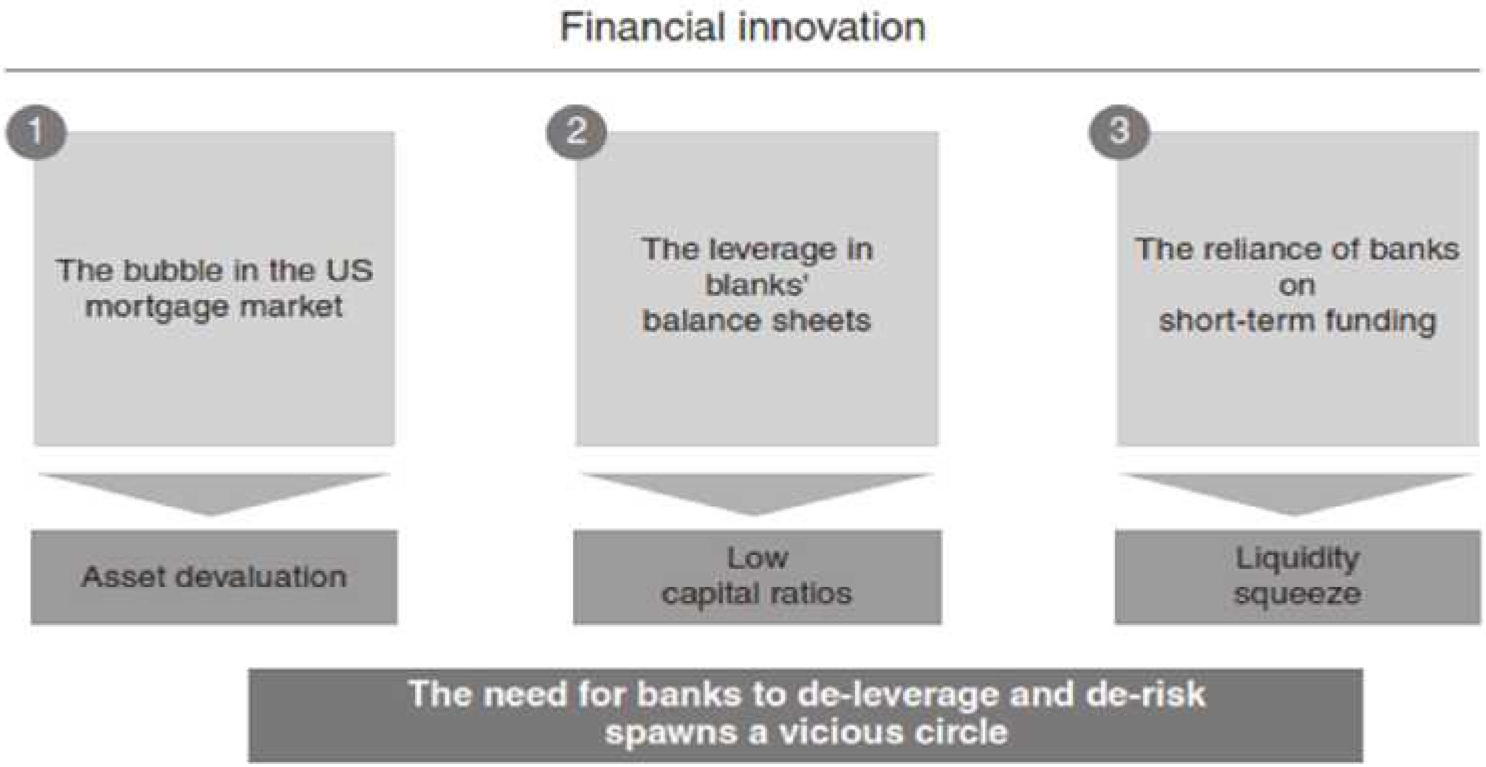

...jo një krizë por tre kriza njëherësh!

Krizat financiare

Kriza Amerikane 2008

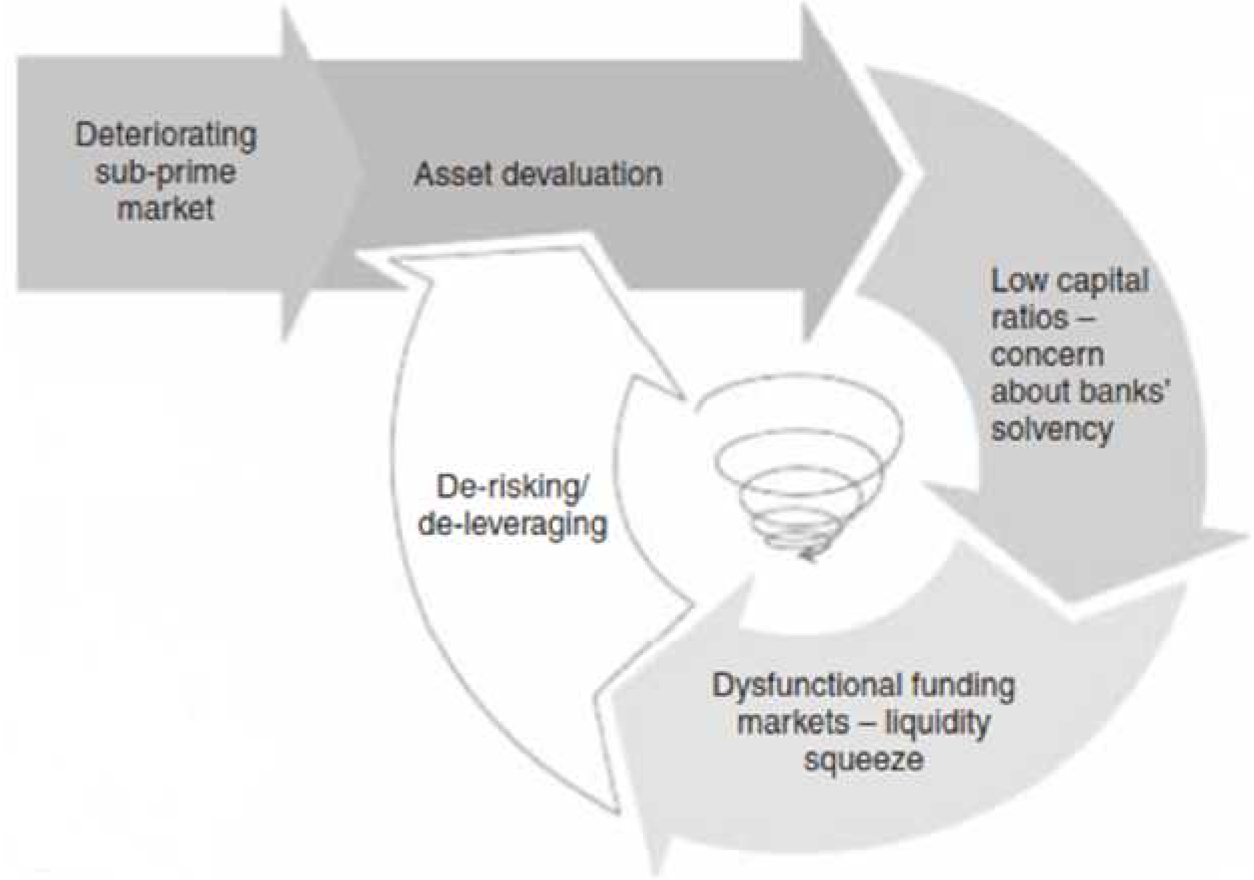

...jo një krizë por tre kriza njëherësh!

Krizat financiare

Kriza Amerikane 2008

Shkalla e krizës:

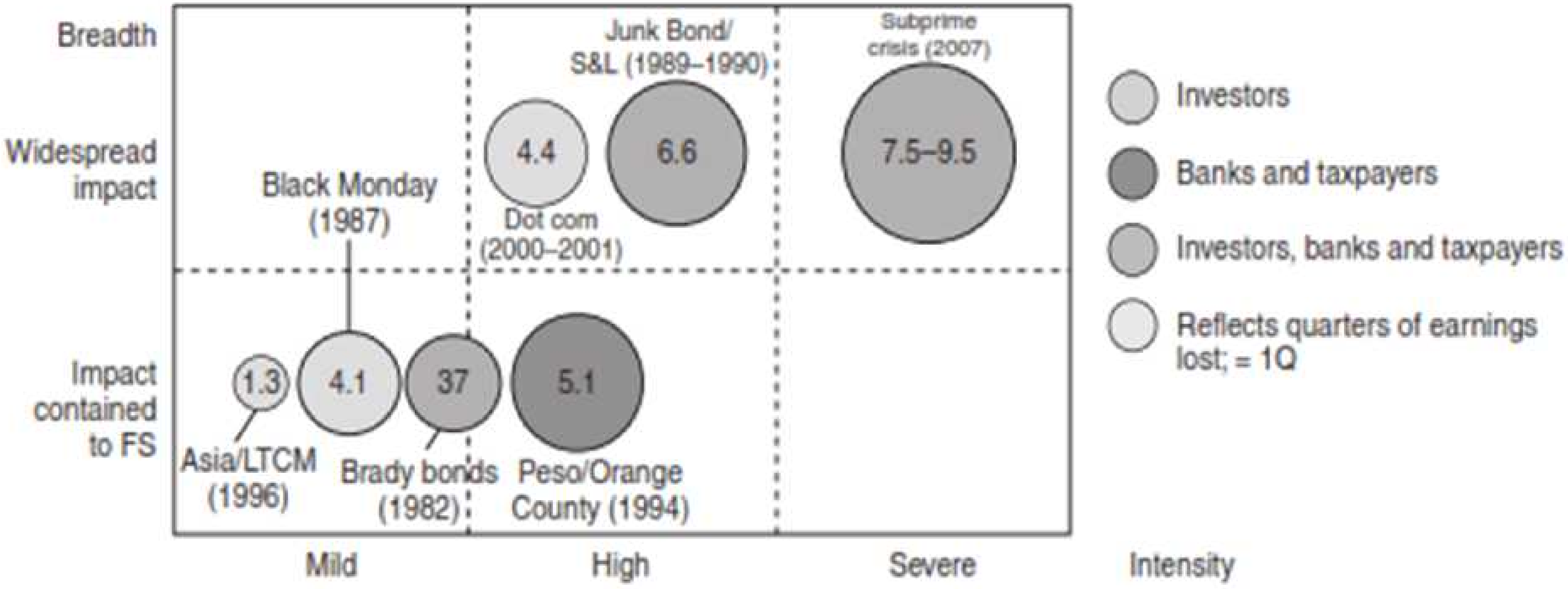

Krizat financiare

Kriza Amerikane 2008

Shkalla e krizës:

everybody joined the party!

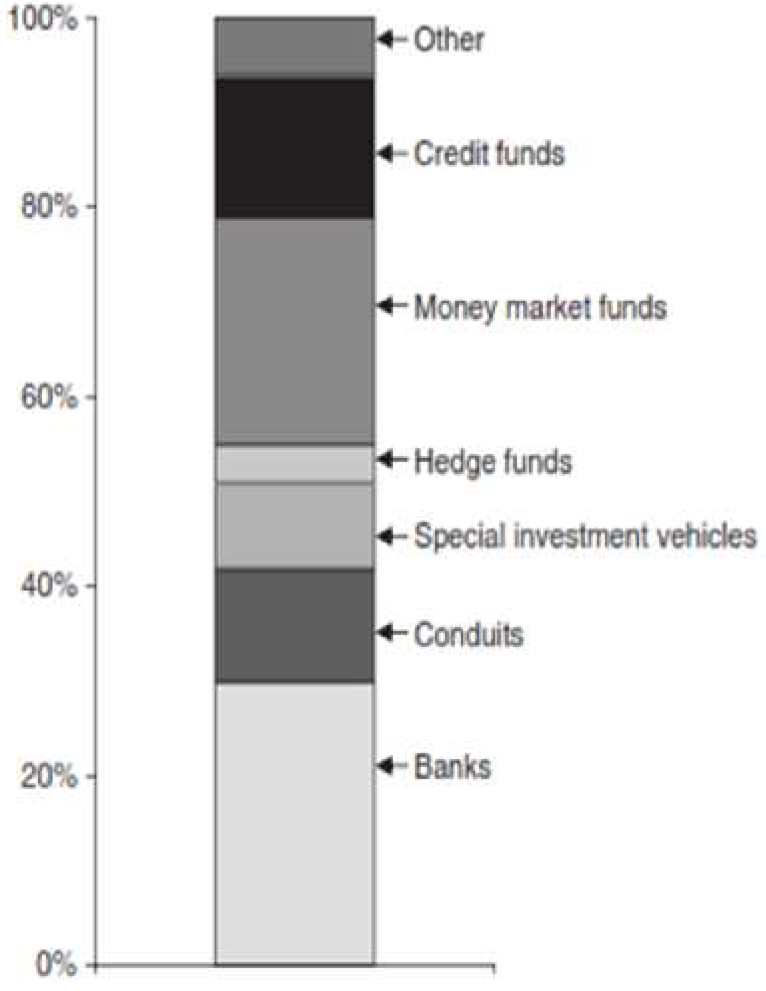

Krizat financiare

Kriza Amerikane 2008

Shkalla e krizës:

Sipas FMN der në fund të 2008 humbjet e përllogaritura ishin 1,400,000,000,000 US$, nga të cilat 600,000,000,000 US$ humbje nga bankat.

Krizat financiare

Mësimet nga krizat:

Krizat bankare janë shumë të ngjashme me njëra-tjetrën, pasi bazohen në:

- **përdorim të theksuar leve financiare,**
- **Investime (ekspozime) të theksuara në pasuri të paluajtshme,**
- **analizë dhe manaxhim i dobët rreziqesh.**